

نظرات استدلالی شورای نگهبان

عنوان

لایحه موافقتنامه استرداد مجرمین بین
دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری عراق

شماره مسلسل: ۱۳۹۳۰۰۳۰

تاریخ: ۱۳۹۳/۳/۳۱

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

نظرات استدلالی شورای نگهبان

لایحه موافقتنامه استرداد مجرمین بین

دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری عراق

تدوین، تنقیح و استخراج:

فهییم مصطفی زاده

بازبینی و نظارت علمی:

محمدهادی توکل پور کوخدان

گروه تدوین نظرات و مبانی آراء شورای نگهبان

شماره مسلسل: ۱۳۹۳۰۰۳۰

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۳/۳۱

پژوهشکده شورای نگهبان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لایحه موافقتنامه استرداد مجرمین
بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری عراق

فهرست مطالب

مقدمه	۳
لایحه موافقتنامه استرداد مجرمین بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری عراق	۴
مرحله اول	۴
نظر (مرحله) شورای نگهبان	۹
مرحله دوم	۱۰
سرانجام مصوبه	۱۱

مقدمه

بر اساس اصل (۹۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، کلیه مصوبات مجلس شورای اسلامی به وسیله شورای نگهبان از نظر انطباق با موازین اسلام و قانون اساسی مورد بررسی قرار می‌گیرد و در صورت مغایرت برای تجدیدنظر به مجلس بازگردانده می‌شود. همچنین به موجب اصل (۸۵) قانون اساسی مجلس شورای اسلامی می‌تواند تصویب اساسنامه‌های دولتی را به دولت واگذار کند که در این صورت اساسنامه‌های مصوب دولت می‌بایست به لحاظ انطباق با شرع و قانون اساسی به تأیید شورای نگهبان برسند. علاوه بر این به موجب اصل (۴) قانون اساسی، کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر اینها باید بر اساس موازین اسلامی باشد. این اصل بر اطلاق یا عموم همه اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر بر عهده فقهای شورای نگهبان است. تفسیر قانون اساسی نیز به موجب اصل (۹۸) قانون اساسی بر عهده شورای نگهبان قرار گرفته است.

در راستای اجرای این اصول، کلیه مصوبات مجلس، اساسنامه‌های دولتی و استفساریه‌ها در جلسات شورای نگهبان مورد بررسی فقهی و حقوقی قرار گرفته و نظر نهایی شورا ابلاغ می‌گردد. با عنایت به تأکیدات رهبر معظم انقلاب اسلامی مبنی بر ضرورت اعلام مبانی و استدلالات شورای نگهبان، گروه تدوین پژوهشکده شورای نگهبان، با همکاری اداره تدوین دفتر امور حقوقی شورای نگهبان، اقدام به استخراج استدلالات و مبانی نظری آراء این شورا نموده است. کارشناسان این پژوهشکده، با مطالعه دقیق متن مذاکرات شورای نگهبان - که از سوی معاونت اجرایی ضبط و پیاده‌سازی می‌شود - استدلالات و ظرایف مورد نظر اعضاء را استخراج نموده، و با حفظ اصالت، آنها را در قالب یک متن علمی به جامعه حقوقی کشور ارائه می‌نمایند. یقیناً انتشار مبانی اظهارنظرهای شورای نگهبان، موجب آشنایی هرچه بیشتر جامعه علمی و نهادهای تقنینی و اجرایی کشور با فعالیت‌های این شورای حساس و تأثیرگذار شده و همچنین می‌تواند به عنوان متون درسی و پژوهشی در محافل دانشگاهی و حوزوی مورد استفاده قرار گیرد.

لایحه موافقتنامه استرداد مجرمین بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری عراق

مرحله اول

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۰/۱۲/۱۶

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۱/۱/۲۳

ماده واحده- موافقتنامه استرداد مجرمین بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری عراق به شرح پیوست تصویب و اجازه مبادله اسناد آن داده می‌شود.
موافقتنامه استرداد مجرمین بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری عراق

...

ماده ۱- تعهد به استرداد

هر یک از طرفهای متعاقد متعهد می‌شود حسب درخواست طرف متعاقد دیگر اشخاص متهم یا محکوم شده از سوی مراجع صلاحیت‌دار طرف متعاقد دیگر که در قلمرو آن یافت می‌شوند را به سبب ارتکاب جرم یا اجرای مجازات، به طرف متعاقد دیگر مسترد دارند.

...

ماده ۳- امتناع از استرداد

۱- در موارد زیر درخواست استرداد رد خواهد شد:

...

ت- طبق قوانین و مقررات یکی از طرفهای متعاقد، موضوع قابل تعقیب و یا حکم قابل اجراء نباشد.

...

الف - دیدگاه مغایرت

- با توجه به اینکه قضات دادگاه‌های عراق توسط شخصی که شرعاً حق نصب قاضی و اجازه قضا را دارد، نصب نشده است و چه بسا شرایط قضا را نیز نداشته و احکامی را هم که ملاک عمل قرار می‌دهد، موافق با موازین شرع نباشد، لایحه مزبور از جمله ماده (۱) آن از این حیث که برای این دادگاه‌ها، اعتبار قضایی قائل می‌شود، خلاف موازین شرع است. همچنین در قوانین کشور عراق به اسلامی بودن حکومت آن اشاره نشده است و لذا نمی‌توان احکام صادره از محاکم قضایی آن را شرعی محسوب کرد.

- با توجه به اینکه در بند (ت) ماده (۳)، درخواست استرداد صرفاً در صورتی رد می‌شود که موضوع یا حکم طبق قوانین و مقررات یکی از طرف‌های متعاقد، قابل تعقیب و یا قابل اجراء نباشد و "خلاف بودن با موازین شرع"، در ماده مزبور از موارد رد درخواست استرداد ذکر نشده است، لذا اطلاق این ماده در مواردی که منجر به اجرای درخواست‌های استرداد خلاف موازین شرع می‌شود، واجد اشکال شرعی است.

ب - دیدگاه عدم مغایرت

- با توجه به اینکه کشور عراق دارای حاکمیت اسلامی است و دولت آن نیز دولتی شیعی است، احکام صادره از سوی دادگاه‌های آن، احکام غیرشرعی محسوب نمی‌شود. بنابراین ماده (۱) این موافقتنامه و سایر مواد به تبع آن، دارای ایراد شرعی نمی‌باشند.

- با توجه به نظر مقام معظم رهبری دایر بر اختیار حکومت اسلامی در انعقاد قرارداد با حکومت‌های دیگر و همچنین با توجه به جواز شناسایی یک حکومت و یک سلسله احکام و قواعد بین‌المللی توسط حکومت اسلامی از باب مصلحت اداره امور کشور، و از آنجا که لایحه مزبور در راستای همکاری متقابل جهت استرداد اشخاص متهم و محکوم شده از طرف دادگاه‌های دو

طرف منعقد شده است، لذا ایرادی بر این لایحه و ماده (۱) آن وارد نیست.

- در این بند به موارد رد استرداد اشاره شده است و بر اساس آن در صورتی که درخواست استرداد بر خلاف موازین شرع باشد، طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران، این درخواست رد می‌شود. بنابراین بند (ت) ماده (۳)، با ایرادی مواجه نیست.

ج- دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د- تصمیم شورا

- ماده (۱) موافقتنامه مزبور، خلاف موازین شرع شناخته شد.

ماده ۶- بازداشت شخص مورد استرداد

طرف متعاقد درخواست‌شونده پس از وصول درخواست استرداد به استثناء موارد مذکور در ماده (۳) این موافقتنامه اقدامات لازم را طبق قوانین داخلی خود جهت دستگیری و بازداشت شخص مورد درخواست به عمل خواهد آورد.

الف- دیدگاه مغایرت

- از آنجا که اقدام به دستگیری و بازداشت به درخواست دولت متعاقد به معنای معتبر دانستن دادگاه غیرشرعی است، لذا ماده (۶) از این حیث خلاف موازین شرع است.

- از آنجا که طبق ماده (۶) این موافقتنامه، دستگیری و بازداشت بر اساس مقررات داخلی کشور درخواست‌شونده صورت می‌پذیرد و با توجه به اینکه

ممکن است برخی از این مقررات غیر شرعی باشند، اطلاق این ماده در خصوص مقررات غیر شرعی، دارای ایراد است. در این خصوص می‌توان به رعایت برخی ملاحظات کشور درخواست‌کننده اشاره کرد.

ب- دیدگاه عدم مغایرت

- با توجه به اینکه دستگیری افراد توسط پلیس بین‌الملل مورد ایراد شورای نگهبان واقع نشده است و دستگیری نیز بر اساس قوانین کشور دستگیرکننده صورت می‌پذیرد، اشاره ماده (۶) این موافقتنامه به دستگیری طبق قوانین داخلی کشور درخواست‌شونده دارای ایراد نمی‌باشد.

ج- دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د- تصمیم شورا

- ماده (۶) موافقتنامه مزبور، خلاف موازین شرع شناخته شد.

ماده ۱۴- تحویل اشیاء

۱- با در نظر گرفتن حقوق طرف متعاقد درخواست‌شونده یا حقوق اشخاص ثالث یا بنا به درخواست طرف متعاقد درخواست‌کننده، طرف متعاقد درخواست‌شونده مطابق مقررات قانون کیفری خود اقدام به توقیف و استرداد اموال زیر خواهد نمود:

الف) اشیائی که به عنوان ادله اثبات جرم شناخته می‌شوند.

ب) اموال حاصله از جرم که قبل یا بعد از استرداد فرد مورد درخواست به دست آمده است.

پ) منافع ناشی از اموال حاصله از جرم

...

الف- دیدگاه مغایرت

- در بند (۱) ماده (۱۴) این مصوبه به توقیف و استرداد اموال مردم به درخواست طرف متعاقد اشاره شده است و از آنجا که به حکم دادگاه غیرشرعی نمی‌توان در اموال مردم تصرف کرد، لذا اطلاق ماده مزبور خلاف موازین شرع است.

ب- دیدگاه عدم مغایرت

- نظری ابراز نشد.

ج- دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د- تصمیم شورا

- بند (۱) ماده (۱۴) موافقتنامه مزبور، خلاف موازین شرع شناخته شد.

ماده ۱۵- عبور

۱- هر یک از طرف‌های متعاقد با رعایت قوانین و مقررات راجع به استرداد خود، عبور افرادی را که توسط دولت ثالث از طریق قلمرو هر یک از آن دو به طرف متعاقد دیگر مسترد می‌شوند اجازه خواهد داد.

...

الف- دیدگاه مغایرت

- بند (۱) ماده (۱۵) این موافقتنامه به اجازه عبور افراد مسترد شده از کشور

ثالث، در قلمرو طرفین موافقتنامه اشاره کرده است که با توجه به اینکه ممکن است برخی از این افراد در واقع امر بی گناه باشند، اطلاق این اجازه دارای ایراد شرعی است.

ب- دیدگاه عدم مغایرت

- نظری ابراز نشد.

ج- دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د- تصمیم شورا

- بند (۱) ماده (۱۵) موافقتنامه مزبور، خلاف موازین شرع شناخته شد.

نظر (مرحله) شورای نگهبان^۱

همان گونه که در موافقتنامه‌های مشابه اظهار نظر شده است این لایحه از این جهت که اطلاق برخی از مواد آن از جمله مواد (۱)، (۶) و بند (۱) ماده (۱۴) و (۱۵) اعمال مقررات غیر منطبق با موازین شرعی دولت طرف متعاقد را لازم الاجرا دانسته و نیز مواد متعددی مستلزم تأیید صحت قوانین و صحت آیین دادرسی قوه قضائیه کشور عراق و نیز ارجاع کارهای قضائی به دادگاه‌های کشور طرف متعاقد می باشد که خود موجب اثر دادن بر احکامی است که در آن دادگاه‌ها ولو بر خلاف ضوابط اسلامی صادر می گردد، خلاف موازین شرع شناخته شد.

^۱ مندرج در نامه شماره ۴۶۳۷۶/۹۱/۳۰ مورخ ۹۱/۱/۳۰ شورای نگهبان، خطاب به رئیس مجلس شورای اسلامی.

مرحله دوم

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۱/۲/۲۰ (مصوبه اصراری)

ماده واحده- موافقتنامه استرداد مجرمین بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری عراق به شرح پیوست تصویب و اجازه مبادله اسناد آن داده می‌شود.
موافقتنامه استرداد مجرمین بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری عراق

...

ماده ۱- تعهد به استرداد

هر یک از طرفهای متعاهد متعهد می‌شود حسب درخواست طرف متعاهد دیگر اشخاص متهم یا محکوم شده از سوی مراجع صلاحیت‌دار طرف متعاهد دیگر که در قلمرو آن یافت می‌شوند را به سبب ارتکاب جرم یا اجرای مجازات، به طرف متعاهد دیگر مسترد دارند.

ماده ۲- ...

ماده ۳- امتناع از استرداد

۱- در موارد زیر درخواست استرداد رد خواهد شد:

الف- ...

ت- طبق قوانین و مقررات یکی از طرفهای متعاهد، موضوع قابل تعقیب و یا حکم قابل اجراء نباشد.

...

ماده ۶- بازداشت شخص مورد استرداد

طرف متعاهد درخواست‌شونده پس از وصول درخواست استرداد به استثناء موارد مذکور در ماده (۳) این موافقتنامه اقدامات لازم را طبق قوانین داخلی خود جهت دستگیری و بازداشت شخص مورد درخواست به عمل خواهد آورد.

...

ماده ۱۴- تحویل اشیاء

۱- با در نظر گرفتن حقوق طرف متعاقد درخواست شونده یا حقوق اشخاص ثالث یا بنا به درخواست طرف متعاقد درخواست کننده، طرف متعاقد درخواست شونده مطابق مقررات قانون کیفری خود اقدام به توقیف و استرداد اموال زیر خواهد نمود:

الف) اشیائی که به عنوان ادله اثبات جرم شناخته می شوند.

ب) اموال حاصله از جرم که قبل یا بعد از استرداد فرد مورد درخواست به دست آمده است.

پ) منافع ناشی از اموال حاصله از جرم

...

ماده ۱۵- عبور

۱- هر یک از طرف های متعاقد با رعایت قوانین و مقررات راجع به استرداد خود، عبور افرادی را که توسط دولت ثالث از طریق قلمرو هر یک از آن دو به طرف متعاقد دیگر مسترد می شوند اجازه خواهد داد.

...

سرانجام مصوبه

* با توجه به اصرار مجلس شورای اسلامی نسبت به مصوبه خویش در خصوص موافقتنامه فوق، مصوبه مزبور طبق اصل ۱۱۲ قانون اساسی، برای رفع اختلاف به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارسال شد. این مصوبه در جلسه مورخ ۱۳۹۱/۹/۱۸ مجمع تشخیص مصلحت نظام مورد بررسی قرار گرفت و «نظر مجلس شورای اسلامی، عیناً مورد تأیید قرار گرفت».

امام خمینی (ره):

و از شورای محترم نگهبان می‌خواهم و توصیه می‌کنم، چه در نسل حاضر و چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت و طایف اسلامی و ملی خود را ایا و تحت تاثیر بیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و قانون اساسی بدون بیچ ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

بزرگسگده شورای نگهبان

آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد
قرنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳ - ۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۴۵ - ۸۸۳۲۵ - ۲۱
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir